

Növekedés és fluktuációk Közép-Kelet-Európában az elmúlt 25 évben - mit mondanak a tények?

Benczúr Péter

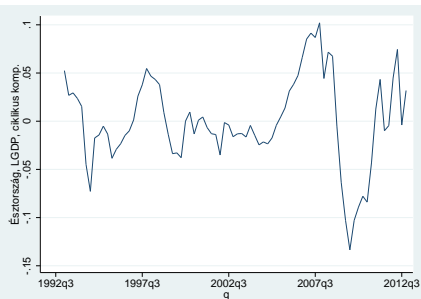
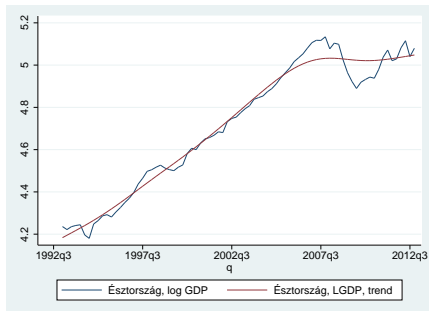
Középeurópai Egyetem

2013. szeptember 18.

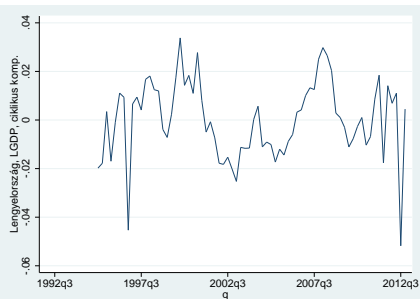
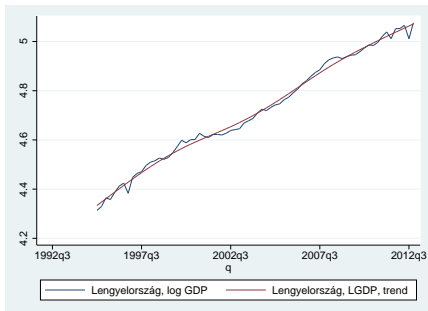
- Magyarország, illetve tágabban a közép-kelet-európai országok növekedési és makrogazdasági teljesítményének áttekintése - több kutatási projektre építve
- Az elmúlt pár éven túlmutatóan, hosszabb távlatban és nemzetközi összehasonlításban
- Mennyiben és mennyire nőtt, konvergált, alakult át a gazdaságunk?
 - Másmilyenek lettünk-e?
 - Különbözünk-e (nagyban) más országoktól?
- A jövedelmi-vagyoni helyzet, a gazdaság szerkezete és működési módja szerint
 - Mind a ciklikus, mind a növekedési horizonton
- Ez komoly adatproblémákkal jár - elsősorban az átmenet közvetlen környékén

- Az átmeneti gazdaságok számára a gazdasági fluktuációk “újdonságnak” számítottak
 - Vannak-e azonosítható ciklusok egyáltalán (illetve: mikor “jelentek meg”)?
 - Látunk-e fellendüléseket és megtorpanásokat, illetve olyan ingadozásokat, amik idején kulcs makrováltozók szisztematikusan együttmozognak?
- Trend-ciklus felbontás, 1993(5)-2012: Észtország, Lengyelország és Magyarország (friss Eurostat adatokból)

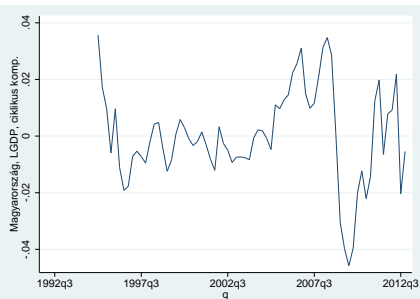
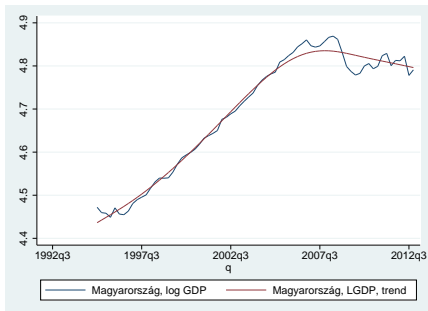
Trend és ciklus 1: Észtország

Trend és ciklus 2: Lengyelország

Trend és ciklus 3: Magyarország

- Nagyszámú makrováltozó statisztikai tulajdonságait hasonlítottuk össze: nemzeti számlák, árak, munkaerőpiac, monetáris változók,...
- ... üzleti ciklus elméletekkel/modellekkel, illetve feltörekvő és fejlett országokkal
 - Vannak-e országok közti különbségek, vagy akár régiós minták?
 - “Összhangban van-e” az aggregátumok alakulása a létező (és fejlesztés alatt álló) elméletekkel, a következő szempontok szerint:
 - volatilitás (abszolút, illetve a kibocsájtáshoz képest véve)
 - ciklikusság (egyidejű korreláció a kibocsájtással)
 - fáziseltolódás (késleltetett illetve előidejű korreláció)
 - perzisztencia (autokorreláció)

Tények a közép-kelet-európai gazdasági ingadozásokról

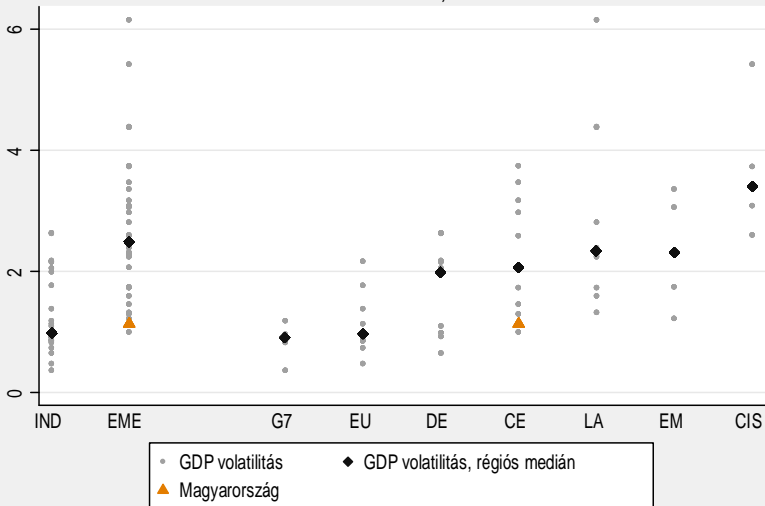
- Láthatunk ingadozásokat, mind a modern (ciklikus komponensek együttmozgása), mind a klasszikus (fellendülés és visszaesés) értelemben véve
- Volatilitások
 - A fluktuációk általában nagyobbak, mint a fejlett országokban, és hasonlóak, mint más feltörekvő országokban
 - Ez különösen igaz a magánfogyasztásra
- Az együttmozgások hasonlóak a nemzetközi mintákhoz
 - A prociklikus kormányzati fogyasztás egy fontos kivétel több ország esetében is
- Homogenitás
 - Horvátország és az “első körös új tagok” hasonlóak egymáshoz és a fejlett országokhoz is
 - Bulgária, Románia és Oroszország sokszor kivétel

Gazdasági fluktuációk a világ körül

- Kérdés (Blanchard és Watson, 1986): “Egyformák-e az üzleti ciklusok?”
- Mi nem időben, hanem országok között kerestük erre a választ
- A “lehető legnagyobb” olyan mintán, ahol negyedéves adatok kellő hosszúságban fellelhetők voltak - több, mint 60 ország
- Negyedéves adatok nagyjából az 1993-2007 időszakból (a válságidőszakot nem érintve)
- A leglátványosabb hasonlóságokat és különbségeket kerestük országcsoportok között - “5 fő tény”, amiből hármat mutatok be ábrával
 - A többi kettő: a kibocsájtás perzisztenciája, illetve a beruházások relatív volatilitása terén nincs különbség

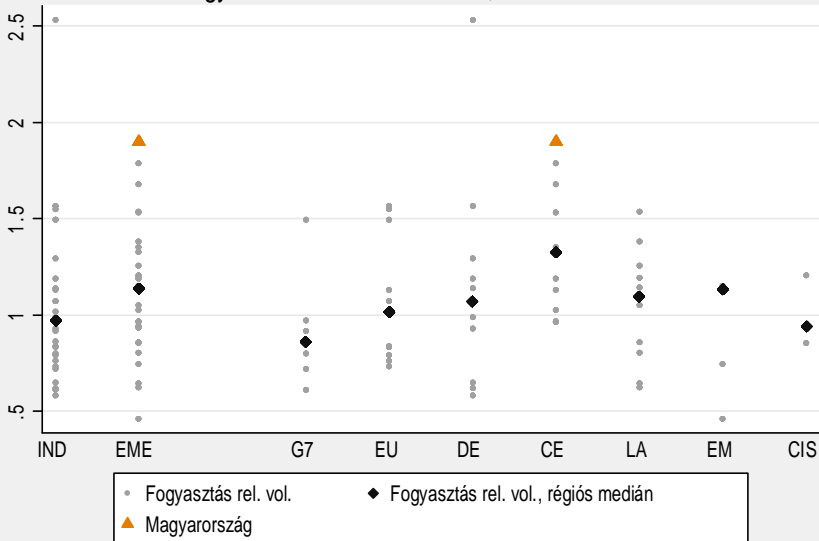
1. tény: a kibocsájtás volatilisabb a feltörekvő országokban

A GDP volatilitás eloszlása, adat

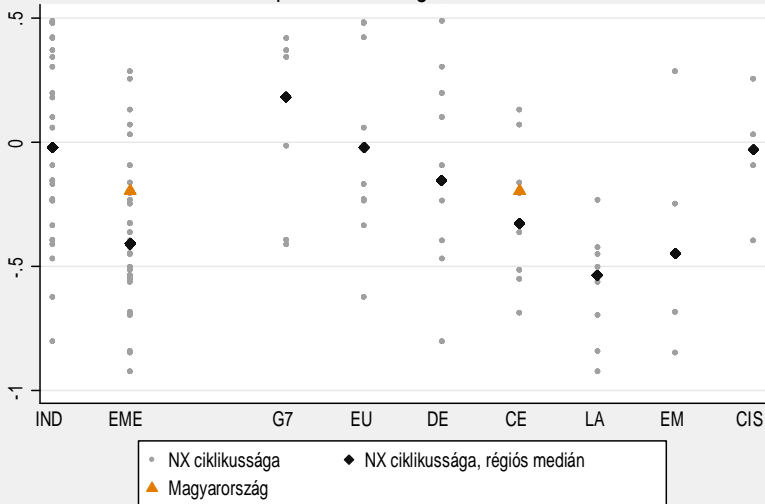
3. tény: a fogyasztás volatilisabb a kibocsájtásnál

A fogyasztás relatív volatilitása, adat

5. tény: a nettó export kontraciklikusabb a feltörekvő országokban

A nettó export ciklikussága, adat

Akkor tehát különbözünk vagy sem?

- Jelentős szórást figyelhetünk meg az országok között több makromutató ciklikus viselkedése terén
- Vannak szisztematikus különbségek a fejlett és a feltörekvő piacok között
- Azonban a csoporton belüli eltérések gyakran ugyanakkorák, mint a csoportok közöttiek,...
- ... és sok mutató terén nem is látunk eltéréseket
- Magyarország és a közép-kelet-európai országok homogén csoportot alkotnak, és nem különböznek nagyon a fejlett országok kis, nyitott gazdaságaitól
- Röviden: *gazdaságunk “belső mechanikája” már eléggé hasonlít a nemzetközi mintákhoz*

Átmenet, növekedés és konvergencia?

- A visegrádi országok gazdasági teljesítményének teljes negyedszázados története
- Nőttünk...
 - ...de hol állunk vajon 1988-hoz képest?
 - Egymáshoz képest?
 - Különböző külső összehasonlítási pontokhoz képest?
 - Mennyire konvergáltunk?
- A gazdaságszerkezetünk megváltozott...
 - ...mennyire látható ez az aggregátumokon?
 - Megfigyelhetünk világos tendenciákat?
 - Hasonlítanak-e egymáshoz a visegrádi négyek?
 - Hasonlítanak-e a régi EU országokhoz?
 - Abba az irányba változott-e a szerkezetünk?

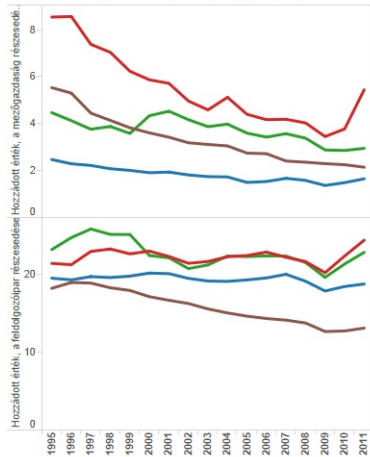
Növekedési és felzárkózási tények - “az átmenet negyedszázada számokban”?

- Nem vállalkozhatok a teljes és végső válasz megadásra, csak egy kis “kedvcsinálásra”
- Összehasonlítások: V4, Ausztria, Portugália
- A kibocsájtás szerkezete: néhány gazdasági ágazat
- A kibocsájtás szerkezete 2: néhány kiadási tétel
- Növekedés

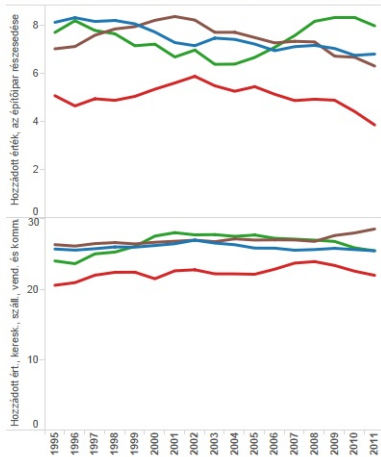
Válogatott ágazatok, csoport

Mezőgazdaság és feldolgozóipar (csoport)

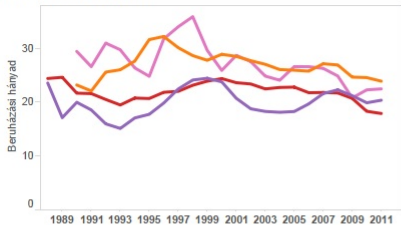

Építőipar és keresk., száll., vend. és komm. (csop.)

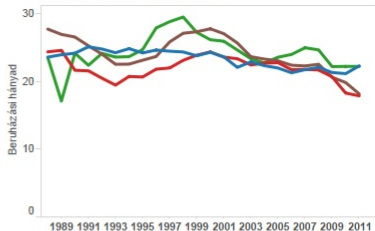

Kiadási tételek

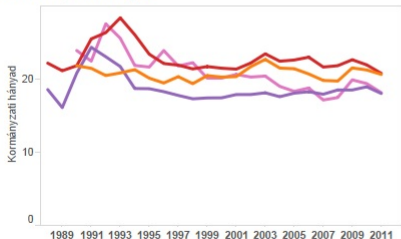
Beruházási hányad

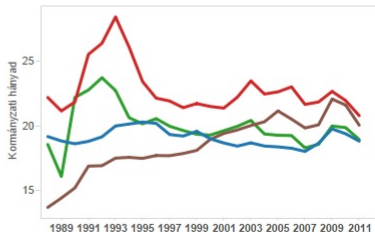
Beruházási hányad, csoportok

Kormányzati hányad

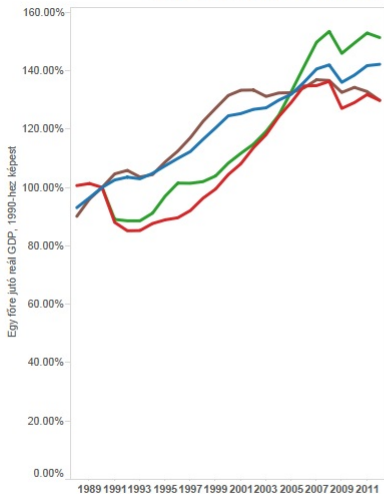
Kormányzati hányad, csoportok

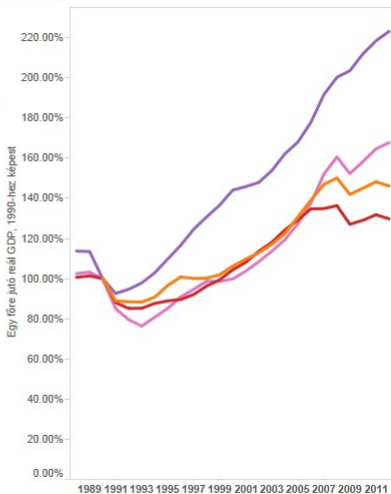
■ Csehország
■ Magyarország
■ Lengyelország
■ Szlovákia

■ Ausztria
■ Portugalia
■ Magyarország
■ V3 (Mo. nélkül)

Egy főre jutó reál GDP, kumulált növekedés

■ Ausztria
■ Portugália
■ Magyarország
■ V3 (Mo. nélkül)

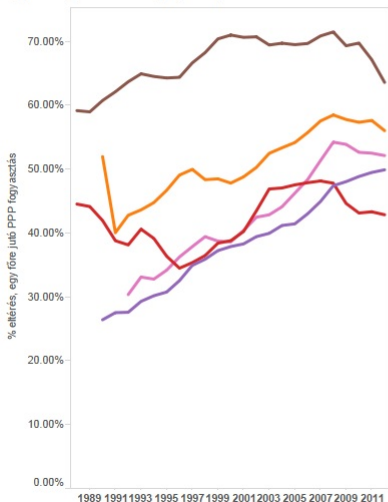

■ Csehország
■ Magyarország
■ Lengyelország
■ Szlovákia

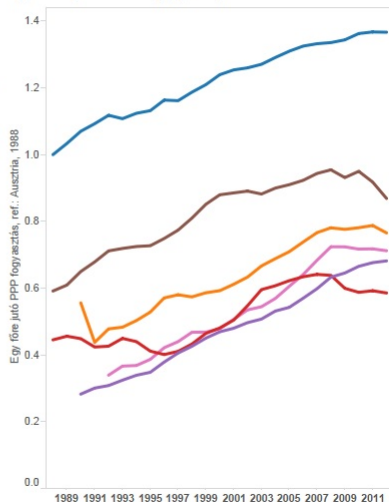
Növekedés 2

Csehország Magyarország Szlovákia
Lengyelország Portugal

Egy főre jutó reál fogy., PPP, ref.: Ausztria

Egy főre jutó reál fogy., PPP, ref.: Ausztria 1988

Vásárlóerő-paritáson számított GDP: a “tornasor”

	1988	1993	1998	2003	2008	2012
Hely a tornasorban						
Csehország		41	40	40	38	30
Magyarország	38	44	46	47	48	42
Szlovákia	39	48	47	48	44	35
Lengyelország		57	51	54	53	40

- Működés:
 - A belső mechanizmusaink már nagyjából összhangban vannak a nemzetközi mintákkal
- Átalakulás:
 - Mások vagyunk, mint voltunk, bár ezt az aggregátumok néha elfedik
 - Például: a gazdaságszerkezetünk hasonlít az EU-s országokéra
- Növekedés:
 - Nőttünk de nem nagyon konvergáltunk
 - Kisebb részben, de a többi visegrádi országra is elmondható ugyanez

És mi végre?

- Az elmúlt 25 év gyökeres változásokat hozott az életünkbe
- A változások bizonyos esetekben messze túlszárnyalták az előzetes várakozásokat, más esetekben azonban elmaradtak tőlük
 - Például: Nőttünk de nem nagyon konvergáltunk
- A változások annyira átszövik a mindennapjainkat, hogy sokszor nem is könnyű őket észrevenni vagy kellően értékelni
 - A makromutatók a fejlődés, átalakulás számos aspektusát nem tudják jól bemutatni
 - Ezért fontos, hogy az elmúlt 25 év fejlődésének a tényeit szisztematikusan összegyűjtsük és bemutassuk...
 - ...így téve lehetővé a rendszerváltás meg és meg nem valósult eredményeinek, ígéreteinek a pontosabb megítélését és megélését